

3/2004 27.11.2004

Kymmenes toimintavuosi päättymässä

Sitten viime Susikon on monenlaista taas tapahtunut myös seuramme toimialalla. Kesän korvalla kaksi aktiivista jäsentämme Anne Ruuttula-Vasari ja Tapani Tasanen väittelivät tohtoreiksi. Arviointi väitöskirjoista tässä numerossa. Kesällä metsäperinne oli joko pää- tai sivuaiheena lukuisissa tapahtumissa eri puolilla maata. Uusi alan julkaisuja on ilmestynyt tasaiseen tahtiin.

Seuramme opintomatka suuntautui syyskuussa Kymenlaaksoon. Kiitokset paikallisille jäsenillemme hyvistä järjestelyistä. Retkeilybussissa olisi ollut tilaa suuremmallekin joukolle. Raportti matkasta tämän Susikon sivuilla.

Lokakuun puolivälissä viisi seuramme jäsentä osallistui Norjan Metsämuseossa Elverumissa järjestettyyn pohjoismaiseen metsähistoriakonferenssiin ja -retkeilyyn. Samassa yhteydessä pidettiin pohjoismaisten metsähistorian seurojen kontaktiryhmän kokous.

Seuramme täyttää kymmenen vuotta. Juhlakokous järjestetään vuosipäivänä 7.12.2004 Lustossa. Erillinen kutsukirje on varmasti saavuttanut itse kunkin. Toivottavasti pääset tulemaan. Ja toivottavasti palautat kirjeen mukana olleen kyselylomakkeen – vaikkapa vain joltakin osin täytettynä. Hallitus kaipaa jäsenten ajatuksia suunnitellessaan tulevaa toimintaa.

Ensi vuoden kotimainen opintomatka tehdään 10-vuotisretkeilynä Pirkanmaalle 10.—11.6.2005. Lisäksi suunnittelemme opintomatkaa Saksaan. Ajankohta todennäköisesti 22.—25.9.2005. Vuosikokous pidetään huhtikuulla. Kaikista näistä lähetämme täsmällisemmät tiedotteet tuonnempana.

Kohta syksyn pimeydessä loistavat Joulun valot. Hyvät Metsähistorian Seuran jäsenet, kiitokset tästä vuodesta ja koko kymmenvuotiskaudesta. Hyvää Joulun aikaa teille ja läheisillenne!

Markku Rauhalhti

Metsähistorian Seuran jäsenet

Metsähistorian Seuran hallitus on hyväksynyt uusiksi jäseniksi Kyösti Heinämäen Kokkolasta, Toivo Pohjan Korkeakoskelta, Kyösti Kontturin Joensuusta, Mikko Lamminpään Tampereelta, Leena Finérin Joensuusta ja Aarre Nissisen Hoilolasta. Seuran jäsenyydestä on myönnetty ero Olavi Piipariselle, Kalle Mähöselle ja Viljo Heinoselle.

Jorma Hynnisen savottalevy myi kultaa

Oopperalaulaja *Jorma Hynninen* on julkaissut metsä- ja uittolaiheisen äänitteen *Kyllä tukkipoika tunnetaan*. CD:llä on uudelleen sovitettuna kaikkiaan 14 tunnettua suomalaista metsäiseen musiikkiperinteeseen liittyvää laulua. Sovitukset on tehnyt *Timo Alakotila*, joka myös soittaa tällä äänitteellä pianoa. Muut muusikot ovat harmonikkataiteilija *Maria Kalaniemi*, kontrabasisti *Arto Anttila*, viulisti *Mauno Järvelä* sekä kitaristi *Olli Varis*. *Kyllä tukkipoika tunnetaan* on ennakkoon myydyllä peräti 25 000 CD:n määrällä jo lähes kaksinkertaisesti ylittänyt kultalevyyn tarvittavan rajan.

Äänitteen seitsemän ensimmäistä laulua ovat uittoon liittyviä, kuten *Kaksi vanhaa tukkijätäkää*, *Vielä niitä honkia humisee* ja *On lautalla pienoinen kahvila*. Metsään liittyvää tunnelmointia edustavat esimerkiksi kansanlaulu *Tuonne taakse metsämaan* ja Eugen Malmstenin *Sä muistatko metsätien*. Levyn lopussa palataan savotalle *Savotan Sannin* ja *Jätkän lauuntain* myötä.

Suomen Uittoperinneyhdistys ry, jonka hanke äänite on, on jakanut CD:n tämänhetkisestä nettotuotosta 10 000 euroa Palosalmen, Ruunaan ja Uuron metsätyömiestöille, Metsämuseo Lustolle, Helsingin ja Joensuun

metsäylioppilaille sekä Siilinjärven metsäoppilaitoksen, Porin metsäopiston sekä Kotkan metsä- ja puutalousoppilaitoksen opiskelijoille. CD:stä kertyneitä apurahoja on luvassa ensi vuonna lisää. Äänitettä on myös jaettu 4 000 kappaletta kaikkiin Suomen peruskouluihin.

Kyllä tukkipoika tunnetaan -CD:n taustalla on Jorma Hynnisen kouluaikainen luokkatoveri metsänhoitaja *Veijo Tidenberg*, joka ideoi ja myös tuotti tämän äänitehankkeen. Molempien isät työskentelivät metsäpomoina Leppävirralla Pohjois-Savossa. Molemmat tekivät koulu- ja opiskeluaikoinaan metsä- ja uittotöitä. Jorma harrastaa edelleen metsänhoitoa entisellä kotitilallaan. Veijo Tidenberg teki mittavan työuran ”Gutzetin miehenä”, viimeksi StoraEnso metsän aluejohtajana Kuopiossa. Hän on Suomen Uittoperinneyhdistyksen puheenjohtaja ja myös Metsähistorian Seuran jäsen.

Mertas-Vänni oli pohjoiskarjalainen savottapelimanni. Ilomantsi 1959. Pentti Väänäsen kok. / Lusto.

Ja pokasaha soi -kirja loppuunmyyty

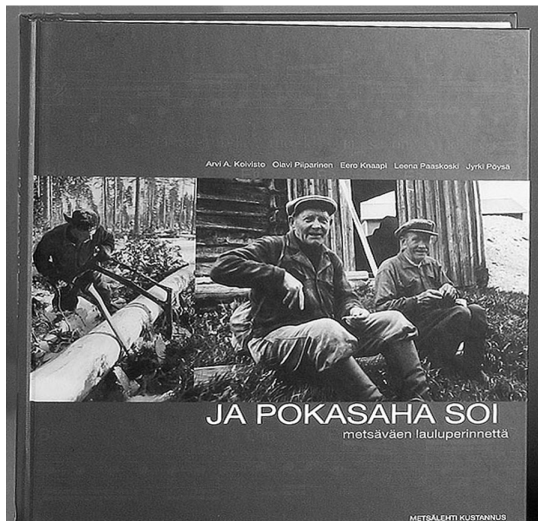
Metsähistorian Seuran hankkeena 2003 tehty lauluperinnekirja *Ja pokasaha soi* on jo myyty loppuun! Kirjan innostamana on syntynyt kaksi levyäkin, edellä esitelty

Jorma Hynnisen savotta-levy ja Jyri Makkosen tuottama *Ja pokasaha soi* -cd.

Metsälehti Kustannus ottaa laulukirjasta uuden painoksen, mikäli tarvittava määrä ennakkotilauksia löytyy. Kirjan hinta on 38 €. Hintaan sisältyy seuran lahjoittamana Jorma Hynnisen uusi cd *Kyllä tukkipoika tunnetaan* (cd:n ovh 15 €, koskee 200 ensimmäistä ennakkotilauksirjaa). Toimi siis pian!

Kovakantisessa kirjassa on yli sata metsäperinteeseen liittyvää laulua nuotteineen ja taustatietoineen, runsas kuvitus, monipuoliset hakemistot ja asia-artikkeleita; sivuja on kaikkiaan 303.

Jos olet kiinnostunut yhdestä, useammasta tai isommastakin erästä laulukirjoja (ja cd-levyjä) itsellesi tai organisaatiollesi, ota pikaisesti yhteyttä **Eero Knaapiin, eero.knaapi@lusto.fi, p. 050 3753383, Lusto, 58450 Punkaharju.**

Läksi puut ylenemähän
– kirjatarjous seuran jäsenille

Metsäntutkimuslaitos tarjoaa Metsähistorian Seuralle jäsenille Tapani Tasasen väitöskirjaa *Läksi puut ylenemähän. Metsien hoidon historia Suomessa keskiajalta metsäteollisuuden läpimurtoon 1870-luvulla*. Kirjassa on

433 sivua, ja se on julkaistu Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja -sarjassa. Kirja on kovakantinen ja ulkoasultaan kaunis, lahjaksikin hyvin sopiva.

Seuran jäsenet voivat tilata kirjan noin 20 %:n alennuksella hintaan 25 euroa (ovh. 32 €)+ toim.maksu 5 euroa. **Tarjous on voimassa 31.12.2004 saakka.**

Tilaukset: Leena Iisalo, Metsäntutkimuslaitos, Unioninkatu 40 A, 00170 Helsinki, puh. 010 211 2014, faksi 010 211 2101.

Metsänhoidon historiasta hieno väitöskirja

Tasanen Tapani 2004, Läksi puut ylenemähän. Metsien hoidon historia Suomessa keskiajalta metsäteollisuuden läpimurtoon 1870-luvulla.
– Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 920. Helsinki.

Metsäpuolen väitöskirjoja ilmestyy nykyään yllättävänkin usein. Harvoin niistä voi olla yhtä ylpeä kuin Tapani Tasasen metsänhoidon historiaa käsittelevästä työstä, jota Tasanen puolusti menestyksekkäästi kesäkuun 11. päivänä Hyytiälässä. Väitöskirjan nimi on "Läksi puut ylenemähän" ja sen ala-otsikko kuuluu "Metsien hoidon historia Suomessa keskiajalta metsäteollisuuden läpimurtoon 1870-luvulla".

Väitöskirjatyöhön kuuluu perusväittäjä eli hypoteesi, joka pyritään työssä todistamaan. Tasasen metsänhoidon historiassa ei tällaista yhtä avainkysymystä ole, vaan tekijä on korvannut ne 10 kohdan kysymyssarjalla, joka alkaa näin: "Miten eri metsänkäyttömuodot ja niihin liittyvät eturyhmät vaikuttivat metsien tilaan ja edelleen metsänhoidon edistymiseen?"

Tasanen vastaa näihin metsien käyttöä ja hoitoa koskeviin kysymyksiin kirjassaan hyvinkin yksityiskohtaisesti, vapaa-muotoisesti mm. näin: "Metsien

häviämisen pelko hallitsi metsäpolitiikkaa vuosisatojen ajan. Käyttörajoitukset olivat ensimmäisiä metsänhoidon toimenpiteitä, ja myös siitä eteenpäin kun mukaan tulivat kaskiviljely, tervatalous, laiduntaminen, rakennuspuu, sahaaminen ja muu käyttö. Se pakotti hiljalleen miettimään, miten saadaan puu riittämään kaikille intressitahoille. Mietittiin, riittävätkö rajoittaminen ja säädökset ja niiden valvonta vai pitäisikö tehdä jotain aktiivistakin. Menetelmiä kehitettiin, säädöksiä ja rangaistuksia kovennettiin, mutta mikään ei auttanut. Metsien hävitys jatkui. Lopulta tajuttiin, että ennen kuin puulle saadaan kantoraha-arvoa, ei voida kustantaa toimivaa metsäorganisaatiota, valvontaa eikä juuri neuvontaakaan.”

Tasasen tutkimustyö vei miltei 12 vuotta. Suurin osa työstä on tehty päätyön ohessa, joskin Tasanen pääsi hyödyntämään virkavapauksia yhteensä pitkälti toista vuotta. Tuloksena oli 443-sivuinen, yllättävänkin runsaasti kuvitettu eepos, josta Tasanen itse toteaa vaatimattomasti, ettei hän ole luonut kirjoitettua uutta, vaan ainoastaan ”koonnut, mitä muut ovat löytäneet ja kirjoittaneet, sekä koettanut jäsentää ja tarkastella sitä kokonaisvaltaisesti”.

Tasasen työ on kuitenkin paljon enemmän. Hän on koonnut valtaisan lähdeluettelon, jota hän itsekkin pitää ”kovana juttuna”. Arkistomateriaali on melko niukka, mutta alkuperäisteoksia, aina 1500-luvulta lähtien, Tasanen on saanut haalituksi kasaan sadoittain mitä ihmeellisimmistä lähteistä ulkomaita myöten. Vanhan ruotsin, ja vähän myös norjan ja tanskan, sekä saksan taito on ollut työssä tarpeen, samaten englannin, ranskan ja venäjän. Auttajia on luonnollisesti ollut useita ja heistä kannattanee tässä yhteydessä mainita Matti Leikola ja Seppo Oja. Voinee sanoa, että jos joku aikoo ryhtyä selvittämään jotain metsälliseen historiaan liittyvää, kannattaa tutustua

ensiksi tähän Tasasen kirjallisuusluetteloon. Eikä Tasasen työ suinkaan rajoitu tähän lähdeteosten löytämiseen, vaan niitten perusteella hän on saanut kirjoitetuksi selkeän ja johdonmukaisen kokonaisuuden siitä, mitä metsissämme on tapahtunut tai ainakin mitä metsistämme on kerrottu lähes 400 vuoden aikana. Teksti on sujuvaa, väliin ehkä hieman raskasta, virheetöntä eivätkä pienet toistotkaan häiritse. Niin virheistä: ainakin yksi vuosiluku- ja yksi tavutusvirhe. Jos siinä on kaikki, suoritus on ”Vackra-Ericin” häikäisevää tasoa. Tasasen työssä sivuja toki oli kolme kertaa enemmän.

Mukaan on mahdutettu melkoisesti myös naapuri- ja vähän kauempien maitten metsähistoriaa: erityisesti Saksa käsitellään melkoisella tarkkuudella (tosin vain pääpiirteittäin), ja sopii kysyä onko se itse opinnäytetyön kannalta välttämätöntä. Mutta tavallista metsähistorian harrastajaa nämäkin osuudet palvelevat huomattavasti. Myös muu ”pitkäänkirjoitus” lienee Tasasen opettajataustan huomioon ottaen tarkoituksellista.

Vaikka asiaa on paljon, yksi kuitenkin puuttuu. Miten maamme metsiä todellisuudessa hoidettiin eli käsiteltiin näiden vuosisatojen aikana? Siihen ei löydy suoraa vastausta, ei lähdeaineistostakaan. Metsiä hakattiin ja hävitettiin suruttomasti, mutta tehtiinkö jotain muutakin? Edes pienemmässä skaalassa? Jäivätkö kaikki tutkijoiden kehittämät metsänhoidon menetelmät ja työkalut vain lähinnä ”teoriaksi”? Rivien välistä voi lukea, että järjestelmällisen metsänhoidon harrastajia löytyi jo 1700-luvulla, mutta laajemmassa mitassa teorioiden vieminen käytäntöön oli takkuista aina 1900-luvun alkuun saakka. Tasasen työ osoittaa kuitenkin vakuuttavasti, että metsänhoidollista tietämystä on ollut paljon ja kauan. Miten eri puulajeja tuli viljellä ja kasvattaa, se

tieto oli jo 1700-luvun alkupuolella. Sillä tiedolla olisi ollut täysin mahdollista harjoittaa kestävä metsätaloutta. Siihen vaan ei vielä silloin ollut taloudellisia mahdollisuuksia. Puun arvo oli vielä liian alhainen.

Lähdeluettelo on 21 sivua, ja niiden joukossa myös ensimmäinen suomeksi kirjoitettu metsäalan kirjoitus. Se oli professori P. Gaddin, joka oli nimitetty vuonna 1762 Suomen Istutusjohtajaksi, vuoden 1766 almanakassa ollut ”Meitzä Pujden Istuttamisesta”.

Tasasen väitöskirja on teos, joka kuuluu jokaisen metsähistoriasta kiinnostuneen lukuohjelmaan. Samalla se asettaa tuleville metsähistorian tutkijoille riman riittävän korkealle.

Tapani väitteli Hyytiälässä 11.6.2004.
Kuva: Markku Rauhalhti.

Sysmästä lähtöisin oleva Tapani Tasanen (50) valmistui metsänhoitajaksi vuonna 1980, toimi opettajana useissa metsäalan oppilaitoksissa vuoteen 1993, jolloin siirtyi Metlaan, Kolarin tutkimusaseman johtajaksi. Vuodesta 1999 lähtien Tasanen on toiminut Tuomarniemen metsäoppilaitoksen rehtorina ja ammattikorkeakouluyksikön johtajana.

Esko Pakkanen

Kun metsähallinto tuli Pohjois-Suomeen

Ruuttula-Vasari Anne 2004, ”Herroja on epäiltävä aina – metsäherroja yli kaiken”. Metsähallituksen ja pohjoissuomalaisten kanssakäyminen kruununmetsissä vuosina 1851—1900. – Acta Universitatis Ouluensis Humaniora B 57. Oulu.

Yhdelläkään metsäsektoria käsittelevällä tutkimuksella ei liene yhtä iskevää otsikkoa kuin Anne Ruuttula-Vasarin viime kesäkuussa Oulun yliopistossa tarkastetulla väitöskirjalla. Pentti Haanpään näytelmästä ”Pojan paluu” lainatussa lausumassa on aitoa pohjalaista särmää, vaikka näytelmässä ei ollutkaan kyse koko metsäherrojen kastista, vaan se on kommentti huijariksi osoittautuneesta metsäntutkijasta - insinööristä tai metsänhoitajasta - joka kulki kylissä koesarkoja muka perustamassa ja rahattomana ylöspitoa kiinaamassa.

Väitöskirjan keskeisenä teemana on metsähallituksen viran- ja toimenhaltijoiden ja paikallisen väestön kanssakäyminen 1800-luvulla Pohjois-Suomessa, aihepiiri jota ei tähän mennessä ole yksityiskohtaisesti juurikaan tutkittu. Suomen eteläpuoliskoa koskevat lausumat metsien ja metsäteollisuuden merkityksestä talonpoikaissäestön hyvinvoinnille on usein vapaasti yleistetty koskemaan koko maata, ja tätä pinnallista tulkintaa käy Anne Ruuttula-Vasari historian tutkijana nyt yksityiskohtaisesti ja kriittisesti tarkastelemaan.

Mahtavan laajaan alkuperäisaineistoon – sanomalehtiin, komiteanmietintöihin, metsähallituksen hoitoalueiden arkistoihin, kruununvoutien raportteihin ja metsänhoitajien kirjeenvaihtoon ym. varsinaisista tutkimusjulkaisuista puhumattakaan – on tekijä syventynyt. Niinpä tuloksena on yksityiskohdissaan elävä, monipuolinen kuva Lapin, Kainuun

ja Pohjois-Pohjanmaan väestön elinkeinoista ja elämästä 1800-luvun loppupuoliskolla alkaen isonjaon tulemisesta paikkakunnalle aina ”punaisen viivan” vetämisen, suurlakon ym. aikakauteen. Perusteellisen käsittelynsä saavat vanhat perinteisen metsänkäytön muodot kuten tervanpoltto, kaskeaminen, karjan metsälaiduntaminen ja poronhoito, minkä lisäksi esim. ison jaon toimittaminen ja kruunun asutustoiminta saa monipuolisen valaisun. Tutkimuksen päättää katsaus tuon ajan metsänhoitajia kohtaan esitettyyn kritiikkiin ja sen oikeutukseen.

Pyrkimys objektiivisuuteen ja kaikkien osapuolten, metsäherrojen, talonpoikien ja tilattoman väestön tasapuolinen kuuleminen on varmaan ollut yhtenä väitöskirjan johtoajatuksena. Silti jää lukijalle vaikutelma, että heikomman osapuolen, tavallisen kansan, motiiveja on ymmärretty suuremmalla myötäelämisellä kuin äidinkieleltään ruotsinkielisiä, ”etelästä” tulleita valtion metsävirkamiehiä. Metsänhoitajien perimmäinen aatemaailma jää kirjassa jossakin määrin epämääräiseksi, kun taas valtion metsien luvattomille käyttäjille, jopa puuvarkaille tarjotaan moneen otteeseen puolusteluja ja ymmärrystä. Kruunun huonosti palkattujen metsänvartijoiden vaikeasta asemasta metsien haaskaajien ja toisaalta virkavaltaa edustavien esimiesten välissä annetaan niin ikään useita tosiperäisiä esimerkkejä.

Erilaisista konflikteista kertovia tutkimuksia lukiessa rivien välistä kurkistaa koko ajan moraalinen kysymys, kuka oikeastaan oli oikeassa ja kuka teki väärin. Kuinka paljon voimme luottaa esim. käräjille haastetun metsähaaskaajan kertomukseen, että hän ei tiennyt luvatta valtion metsistä hakattujen puiden myymisen Ruotsiin olevan lainvastaista. Jos joku kaskesi luvatta isossa jaossa valtiolle erotetussa metsässä, tekikö hän sen ”hyvässä uskossa” ja vanhaa maan tapaa

noudattaen, vai tietten tahtoen kiinni joutumisen riskin ottaen. Kuinka pitkälle menee suvaitsevaisuutemme tänään vastaavissa tapauksissa ja missä kulkee myönteisyytemme ääriraja esim. Pohjois-Suomessa takavuosina yleiseen hirven salametsästyksen tai länsirajalla tavalliseen ”tullikavallukseen” nähden. Vastaus riippuu tietenkin tilanteesta, eikä ole ihme, että vaikea eettinen kysymys jää tässäkin tutkimuksessa varmaa vastausta vaille.

Anne Ruuttula-Vasarin väitöskirja alkaa luontevasti metsähallituksen perustamisesta ja vakiintumisesta 1850- ja 1860-luvuilla, kun ensimmäiset lääninmetsänhoitajat ja heidän ”adjunktinsa” liikkuvat laajoissa lääneissään kruunun metsiä etsien, rajaten ja kartoittaen. Sen sijaan käsittelyn lopettaminen vuoteen 1900 jättää monipuolisen tarkastelun avaamat kehityslinjat avoimiksi. Siirryttäessä uudelle vuosisadalle kehitys nimittäin jatkui Lapissa ja metsähallinnossakin suurin piirtein samanlaisena kuin ennen, vaikka ”suomenmielinen” P.W. Hannikainen olikin nostettu viraston ylitirehtööriksi 1902, kun Ernst Wrede oli eronnut vastalauseena sortokauden venäläistämistoimille. Vuosi 1918, uusi valtiollinen asema ja siihen läheisesti kuuluvat torpparinvapautustoimet ym. olisi mielestäni ollut luontevampi loppu tarkastelulle, varsinkin kun virkamiesten ja kansan välit olivat säilyneet koko tsaarinajan muuttumattoman kireinä. Tällöin olisi tervanpolton ja kaskeamisenkin tarina saanut luonnollisen loppunsa.

Lehmien ja porojen metsälaidunnus saa kirjassa runsaasti tilaa. Mutta missä piileksii niin mäntyä, koivua kuin kuusta kaikkialta syövä lammas, kysyy metsän uudistumisesta kiinnostunut lukija. Olihan maassamme 1900-luvun alussa lähes miljoona lammasta, näistä suuri osa Pohjois-Suomessa. Poron vaikutus

metsän uudistumiseen jää sekin erilaisten väitteiden varaan, vaikka männyn luontaisesta uudistumisesta ilmestyi 1910-luvulla kokonaista kolme metsätieteellistä väitöskirjaa, jossa poron ja metsän suhteita tarkasteltiin hyvinkin monipuolisesti.

Väitöskirjan kieliasu on yleisesti ottaen sujuvaa, joskin käsittely on aika raskasta ja monia seikkoja toistetaan kahdesti, jopa kolmesti. Osuva kuvitus ja muutama kuvaava elämäntarina olisivat nekin omalta osaltaan keventäneet tekstiä.

Metsäalan koulutuksen saanut lukija havaitsee yhtä ja toista pientä epä-tarkkuutta niin kirjallisuuden käytössä kuin sen merkitsemisessäkin. Ehkä eniten kummastusta herättää tekstissä johdonmukaisesti käytetty muoto ”hoitoalueella”, kun taas metsäalalla yleinen käytäntö on aina noudattanut muotoa ”hoitoalueessa” tai ”tutkimusalueessa”. Samoin on johtavan metsätieteellisen sarjan, Acta Forestalia Fennican, vanhemmat yksittäiset tutkimukset esitetty ilmestyneiksi vasta niteen koostamisvuonna. Tämä saa aikaan sen, että esim. Olli Heikinheimon kuuluisa väitöskirja kaskiviljelyn vaikutuksesta Suomen metsiin (vuodelta 1915) ilmestyi vasta muka vuonna 1919 tai Martti Hertzin (myöhemmin, ei aikaisemmin Tertin) vuonna 1934 ilmestynyt metsähallinnon 75-vuotishistoriikki saa painovuodekseen 1938. Myös metsähallintoa koskevia eri aikoina annettuja asetuksia ja keisarillisia julistuksia kutsutaan epäjohdonmukaisesti milloin laeiksi, milloin taas asetuksiksi tai julistuksiksi.

Mutta nämä ovat merkitykseltään pieniä asioita kun niitä vertaa siihen mahtavaan tietoainekseen minkä Ruuttula-Vasarin väitöskirja tarjoaa metsätalouden historiasta kiinnostuneille. On ilmeistä, että mm. tällä hetkellä suunnitteilla oleva metsähallituksen historiateos ja monet muut historiikit sen jälkeenkin saavat vielä

monessa kohdin nojata nyt ilmestyneen väitöskirjan luomalle lujalle perustalle. Metsäneuvos Karl Lindbergin ”Ison Samperin” kunniaksi lausumia muistosoja muuntaen voi sanoa ”missä metsähistorian tutkijat kokoontuvat oppineisiin kokouksiinsa otetaan varmaan usein puheeksi Anne Ruuttula-Vasarin Pohjois-Suomea koskeva perusteellinen tutkimus”.

Matti Leikola

Metsähistoriaseura Alnuksen edustajat tervehtivät väittelijää Sievin Vanhallakirkolla metsähallinnon entisen Kalajoen hoitoalueen maisemissa mustakuusen ja pokasahan kera. Kuva: Anne Ruuttula-Vasarin kok.

Seura retkeili Kymenlaaksossa

Metsähistorian Seuran opintomatka suuntautui tänä vuonna Kymenlaaksoon. 10.—11.9. järjestetyn retkeilyn teemana oli uitto ja metsäteollisuus, mutta totuttuun tapaan ohjelma sisälsi myös kiinnostavia kulttuurihistoriallisia kohteita. Mukana oli 27 seuran jäsentä.

Retkeily käynnistyi perjantai- aamuna Kouvolan Hotelli Cumuluksesta, mistä tukevan aamupalan jälkeen suunnattiin Verlan tehdasmuseoon. UPM Kymmene Oyj:n ylläpitämä museo on ainutlaatuinen teollisuusmuistomerkki, jonka tuotantolaitokset ja koko miljöö edustavat lähes sadan vuoden takaista metsäteollisuutta. Kymen Osakeyhtiön omistukseen Verla

siirtyi vuonna 1922, ja puuhiomo ja pahvitehdas toimivat vanhalla tekniikalla aina vuoteen 1964, jolloin tehdas viimeistenkin työntekijöiden eläkkeelle lähdön myötä pysäytettiin. Museona Verla avattiin 1972, jolloin tuli kuluneeksi sata vuotta sekä Verlan ensimmäisen puuhiomon että Kymiyhtiön perustamisesta.

Erinomaisen opastetun museokierroksen jälkeen nautittiin Patruunan pytingissä lounas. Vierailun isäntänä toiminut johtaja Eero Niinikoski kertoi vielä Verlan taustoista sekä siitä, kuinka valinta UNESCON maailmanperintölistalle on Verlaan vaikuttanut.

Verlasta matka jatkui Puolakankoskelle, jossa uittoneuvos Timo Järvelä kertoi Kymijoen historiasta. Puolakankoskelta ajettiin maisemia katsellen ja retki-isäntien täydentäviä tarinoita kuunnellen Voikkaalle ja Kuusankoskelle. Koskelassa nautitun kahvin jälkeen kuultiin Esko Pakkasen tietoisuutta Kymijoen uitosta ja Kymenlaakson metsäteollisuuden syntyvaiheista. Kuusankoskella päästiin vielä tutustumaan Kymin teollisuusoppilaitoksen historiaan ja taidekokoelmiin Eero Niinikosken asiantuntevalla opastuksella. Illaksi ajettiin takaisin Kouvolaan.

Timo Järvelä kertoo Kymijoen uittohistoriasta. Kuva: Timo Kukko.

Lauantaiaamuna matkalla Anjalan-koskelle MH Kalevi Saarinen kertoi bussissa Kymijoesta sodan ja rauhan rajana. Kymijokea seuraillen ajettiin StoraEnson Anjalankosken tehtaiden yhteydessä sijaitsevaan Ankkapurhan teollisuusmuseoon. Museo toimii vuonna 1872 perustetun vanhan puuhiomon tiloissa ja sen ytimenä on vuonna 1897 käynnistetty ja 1978 pysäytetty Suomen ensimmäinen jatkuvatoiminen kartonkikone. Museota oli esittelemässä tehtaan ja museon vaiheet perinpohjaisesti tunteva sosiaalineuvos Erkki Sjöström.

Retkeilyn viimeisenä kohteena oli Kotka ja tutustuminen kaupunkiin aloitettiin retkikahveilla Kymminlinnan luona. Siellä joukkoon liittynyt kaupunkiopas Antero Palomäki täydensi jo aiemmin läpi käytyä sotahistoriaa kertomalla venäläisten 1700-luvun lopulla Pietarin suojaksi rakennuttamasta linnoitusketjusta, johon Kymminlinnakin kuului.

Antero Palomäen opastama kiertoajelu Kotkassa sisälsi sahojen ja muiden teollisuuslaitosten sekä sataman historiaa ja nykypäivää, arkkitehtuuria ja kulttuurihistoriaa. Pitkän istumisen jälkeen jaloiteltiin Sapokan vesipuistossa ja käytiin tutustumassa ortodoksiseen kirkkoon. Lopuksi lounastettiin legendaarisessa ravintola Kairossa ja ruokailun jälkeen kaikui yhteislauluna tietysti Kotkan Ruusu. Lounaalla oli mukana myös StoraEnson edustaja, joka kertoi lyhyesti yhtiön toiminnasta Kymenlaaksossa.

Paluumatkalle Kouvolaan saimme matkalukemisiksi vielä MH Seppo Revon laatiman tietopaketin Kaakkois-Suomen yksityismetsätaloudesta. Opintoretkemme oli jälleen kerran antoisa ja hauskaakin oli, niin kuin aina kun mukana on hyviä jutunkertojia. Kiitokset kaikille retkeilyn järjestäjille!

Eeva Koivula

Metsien käytön historiaa Kolin ruskamaisemissa

Kuluvana vuonna alkoi *Tutkijoiden metsäpalaveri* -nimellä tunnettu seminaarien sarja. Tämän hankkeen taloudellisena kivijalkana on Suomen Kulttuurirahaston Argumenta-rahoitusmalli, jonka avulla pyritään luomaan ja tuottamaan keskustelua ajankohtaisista, avoimista tutkimusaiheista. Tutkijoiden metsäpalaveri -hanke järjestää kaikkiaan seitsemän seminaaria vuosina 2004 – 2005. Niistä saa tietoja internetistä sivulta <http://www.helsinki.fi/project/metsapalaveri/seminaarit/seminaarilista.htm> sekä hankkeen projektisihteeriltä Riina Jaloselta Helsingin yliopiston metsäekologian laitokselta. Sarjan ensimmäinen seminaari järjestettiin Kolilla viime toukokuussa, ja se käsitteli teemaa *Suomen metsien kestävä kehitys*.

Toisen, niin ikään Kolilla syyskuun puolivälissä pidetyn seminaarin aiheena oli *Metsien käytön historia*. Osallistujia oli yli kolmekymmentä, enimmäkseen yliopistoista, mutta myös ammattikorkeakoulut ja Metsäntutkimuslaitos sekä Metsähistorian Seura olivat edustettuina. Vastuuhenkilönä toimi professori Pasi Puttonen Helsingin yliopiston metsäekologian laitokselta. Kolmen seminaaripäivän aikana kuunneltiin kymmenen alustusta ja näiden kommenttipuheenvuorot sekä tehtiin ryhmätöitä. Välillä käytiin vilkasta keskustelua. Kun osanottajina oli biologeja, historian-tutkijoita, metsätieteilijöitä ja monen muun tieteenalan edustajia, tilaisuus sai varsin monitieteellisen leiman.

Professori Puttosen avattua seminaarin, oli vuorossa Tuomarniemen rehtori Tapani Tasasen tuoreeseen väitöskirjaan perustuva esitelmä *Metsien käytön ja hoidon kehitysvaiheet Suomen historiassa*. Tutkija Esa-Jussi Viitala Metsäntutkimuslaitokselta jatkoi aiheesta *Metsäekonomisen ajattelun kehitys*.

Teemaan *Metsänsäilyttämismenetelmien historia ja niiden vaikutus metsien rakenteeseen* kuului kolme esitelmää, jotka pitivät emeritusprofessori Matti Leikola ja dosentti Timo Kuuluvainen Helsingin yliopiston metsäekologian laitokselta sekä yliassistentti Satu Löfman Joensuun yliopiston metsätieteellisestä tiedekunnasta. Leikola paneutui metsänhoidollisen tietämyksen lähteisiin ja kehitykseen, Kuuluvainen tarkasteli metsikkörakenteen kehitystä pitkällä aikavälillä ja Löfman maisemarakenteen muutosta.

Metsien teollisen käytön kehitys -aihepiirin esitelmistä vastasivat dosentti Juha-Antti Lamberg Teknillisestä korkeakoulusta, Metsähistorian Seuran puheenjohtaja Markku Rauhalahdi ja tutkija Katri Kaunisto Helsingin yliopiston kulttuurien tutkimuksen laitokselta. Lamberg pureutui metsäteollisuuden historiaan, Rauhalahdi metsäteknologian kehitykseen ja Kaunisto metsätyöntekijöiden työn ja elämäntavan muutoksiin.

Metsien käyttöön liittyneet yhteiskunnalliset konfliktit -teema ajoittui 1800-luvun jälkipuoliskolle; FT Anne Ruuttula-Vasari Oulun yliopiston historian laitokselta esitteli kesäkuussa tarkastetun väitöskirjansa tuloksia. Viimeisen aihekokonaisuuden *Metsäsuhteen muuttuminen* alustajana toimi dosentti Ismo Björn Joensuun yliopiston Karjalan tutkimuslaitoksesta.

Toisen seminaaripäivän puhdetöihin kuului patikkaretki Kolin vaaramaisemissa paikallisten retkeilyoppaiden johdolla. Kolin geologia ja kansantarinat tulivat tutuiksi samalla kun ihastelimme komeata auringonlaskua, joka avautui eteemme sadepilvien väistyessä. Viimeisen seminaaripäivän ohjelmaan kuului myös vierailu luontokeskus Ukossa. Viimeisen seminaaripäivän aurinkoinen sää ja parhaimmillaan oleva ruska houkuttelivat

tekemään uuden patikkaretken Kolin huipuille kameran kanssa.

Tärkeimmät viemiset seminaarista olivat joukko uusia tutkijatuttavuuksia sekä aikaisempaa laajempi, monitieteellinen näkökulma Suomen metsähistoriaan.

Tapani Tasanen

Luston uutisia

Laajennus harjakorkeudessa

Luston laajennuksen harjannostajaisia vietetään 25.11. Rakentaminen on sujunut hyvin ja ensimmäisessä vaiheessa valmistuvat uudet tilat saadaan käyttöön keväällä.

Joulu ja vuodenvaihte

Luston joulukausi ja samalla Tontutnäyttely avattiin Suomen Joulupuun päivänä 27.11. Lusto on talvikaudella avoinna ti-su klo 10-17, paitsi suljettu 23.-24.12. sekä huoltotauon ajan 10.-31.1.

Luston näyttelyt ja tapahtumat 2005

Näyttelyt

Tontut 9.1. saakka Tonttuja ja joulupuita sekä muita jouluaiheita

Metsän merkki 9.1. saakka Metsäammattilaisten exlibriksiä

Sadan vuoden savotta 9.1. saakka

Raimo Sallisen akvarellikuvitusta Arto Paasilinnan tekstiin

Kankaalla 22.4.-16.10. Metsäaiheisia kankaita ja tekstiilitaidetta

Antaa pölkyn juosta 9.1. saakka sekä 1.2. alkaen Uiton historiaa ja nykypäivää

Tontut 3.12. alkaen Tonttuja ja joulupuita sekä muita jouluaiheita

Perusnäyttely Metsää etsimässä koko vuoden

Virtuaalinen luontoelämys Hiljaisuuden huone

Vanha Asema 15.6.-14.8.

Punkaharjun luonnonsuojelualueen opastuskeskus. Näyttely alueen luonnon- ja kulttuurihistoriasta sekä metsäntutkimuksesta.

Tapahtumat

Talvitapahtuma (työnimi) 27.2.

Pääsiäispaja 26.-27.3.

Kevään koululaistyöpajat ja teemapäivät

- **Pettuviikko 9.-13.5.**

- **Kangasviikko 16.-20.5.**

- **Museopäivä 18.5.**

- **Uittoviikko 23.-27.5.**

- **Metsäkulttuuripäivät 17.-19.6.**

- **Joulupuun päivä 3.12.**

Auditorio

Päivittäin näyttelyyn liittyviä dokumentti-filmejä. Auditorion ohjelmat sisältyvät näyttelylipun hintaan.

Seuran yhteystiedot

Metsähistorian Seura
C/o Lusto, 58450 PUNKAHARJU
metsahistorian.seura@lusto.fi
www.lusto.fi/seura.htm

Puheenjohtaja Markku Rauhalahti
Paalikatku 13, 33400 Tampere
P. (03) 346 0123; 050 68 980
rauhalahti@kolumbus.fi

Varapuheenjohtaja Esko Pakkanen
UPM METSÄ, PL 32, 37601 Valkeakoski
P. 0204 163 805
esko.pakkanen@upm-kymmene.com

Muut hallituksen jäsenet:
Juhani Huittinen, Esa Ihalainen,
Jaana Laine, Matti Leikola,
Jarmo Tammenmaa
Varajäsenet: Eero Hertsi, Timo Kukko

Sihteeri
Leena Paaskoski
Mäntyniementie 64
58450 Punkaharju
P. 050 366 9552
leena.paaskoski@lusto.fi